

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

DEPARTAMENT DE DIDÀCTICA
DE LES CIÈNCIES SOCIALS

Les fonts primàries a l'ensenyament

*Les relacions entre el món escolar i l'arxiu.
Visió general de Catalunya.*

El cas de Sant Feliu de Guíxols

TESI DOCTORAL

AGOST 2007

Maria CALZADA I OLIVELLA

Dirigeix : GEMMA TRIBÓ I TRAVERIA

Capítol VIII. Valoració de l'experiència : trets específics i característiques generalitzables

L'estudi de cas dels Tallers d'Història de l'Arxiu Municipal de Sant Feliu de Guíxols, constitueix un microcosmos que tot i les seves especificitats, també participa de característiques que es donen de manera general en les experiències arxivístiques analitzades fins ara.

El tret específic que fan que els Tallers de Sant Feliu siguin únics, és que són tot acció. No es pot delimitar on comença i on acaba cadascun dels àmbits que hi participen. Es produeixen per inèrcia de treball en base a l'objectiu final que pretenen : el coneixement, la difusió i l'arrelament del patrimoni de la vila.

Els Tallers de Sant Feliu participen de la idea essencial dels works-history de Samuel, des de la seva arrel : són constructors d'història. Però no investiguen per se, sino que la seva investigació sempre es troba en funció de la difusió. La tasca fonamental de l'Arxiu de Sant Feliu és deixar de ser l'espai tancat i obscur de treball dels erudits per passar a ser una institució visible i integrada en la comunitat a través de la seva acció principal : l'arxiu surt al carrer.

Aquesta idea és comparable amb la de la majoria dels arxius gironins, que, seguint el seu exemple han optat pel model cultural-difusiu present en la població a través de rutes, dramatitzacions, fires i festes : la ruta i fira del Indians, a Begur, la ruta del Castell de Llagostera, la Festa de la Sal, o les festes de recuperació d'espais urbans o edificis emblemàtics de l' Escala, per posar uns exemples.

L'especificitat de Sant Feliu de Guíxols, però, es troba en aquest saber incloure en un mateix model a tota la població : des de l'escolar fins a la de la tercera edat, passant per tots els col·lectius d'activitats de la població, en un feed-back constant de coneixement i de recuperació de la memòria històrica col·lectiva sense límits en el temps. Aquest model ha donat força i empenta a les institucions que li són properes, donant protagonisme i relleu a l'Àrea de patrimoni Cultural de la ciutat, que inclou Museu, Biblioteca i Revista Cultural. L'Àrea de Cultura, comunitat educativa i població en general participen de l'activitat, fan aportacions, són agents de les publicacions i alhora col·lectiu receptor en algun moment del procés.

Les característiques bàsiques de l'Arxiu es tradueixen en tres àmbits : el de les activitats, el del grup humà que les desenvolupa i el del mètode que endega tot el procés.

Pel que fa al de les activitats, als tres elements bàsics inicials del Taller, abans esmentats – dossier, reunions, exposicions - s'hi sumen d'altres com el cicle de Conferències, el Concurs de Sant Jordi, la Festa de les Escoles i el treball que pot esdevenir de les exposicions o qualsevol activitat que es pugui oferir des de l'Àrea de Cultura – en el cas del Taller observat, la visita del Pailebot Sant Eulàlia - .

A partir de l'observació del grup humà que integra els Tallers, esdevindria la qualificació de "sistema viu". El cas de Sant Feliu és la prova efectiva d'un dels elements que he considerat fonamentals durant tota aquesta investigació. Es reitera de manera clara que una de les bases més sòlides per tirar endavant qualsevol projecte, que en un principi pot estar situat en els àmbits de la utopia, és el del factor humà.

És per això que m'afirmo en el convenciment que sense el factor humà, és impossible la realització dels projectes que s'han descrit i analitzat en aquest treball.

Pel cas de Sant Feliu, l'equip humà és heterogeni, divers i contemporani en el temps, però no necessàriament en l'activitat. En un mateix moment es poden estar creant o desenvolupant dues activitats diferents, per les quals treballen persones que poden coincidir o no. L'equip al complet pot ser que no s'hagi trobat mai : el grup d'investigació, que treballa el dossier, el grup de professionals de la docència, amb les reunions periòdiques i el grup que participa en la creació de l'exposició. Tot, però des d'una coordinació que treballa a partir de suggeriments i aportacions, articulant tots els elements per tal d'establir un fedd back que estimuli el creixement de coneixement i l'arrelament al propi passat de la societat santfeliuena. El treball és tan global, que, sense posar-se títols, podem afirmar, que els Tallers d'Història de Sant Feliu de Guíxols, són el model pràctic, real i concret del que hauria de ser una "ciutat educadora".

De manera gràfica en la taula que s'exposa a continuació, queden contingudes les relacions que es donen, els intercanvis de coneixement i el creixement que experimenta el patrimoni històric de la població, tan des dels aspectes materials com de riquesa cultural.

Interacció subjectes, PRODUCTES I RECEPCIÓ DELS TALLERS
D'HISTÒRIA)

TAULA : Interacció subjectes, productes i recepció dels TALLERS D'HISTÒRIA DE SANT FELIU DE GUÍXOLS . Àrea de Patrimoni

Col·lectiu inici	Activitat	aportació	producte	Col·lectiu receptor
Àrea de Patrimoni Arxiu, Museu Coordinació general	1. inici del Taller	proposta de tema	3. PUBLICACIÓ Tema taller 4. EXPOSICIÓ	professorat .professorat- Alumnat
	2. investigació	Dossier inicial		
	3. reunions amb professorat	Intercanvi de propostes/ recerca	5. Xerrades, cicles cinema 6. Revista l'ARJAU	Públic en general
	4. Preparació exposició	Documentació i material		
	5. Coordinació activitats de difusió	Organització activitats de difusió		
	6. Difusió premsa	Redacció articles premsa		
Professorat	1. participació al Taller	Intercanvi de propostes/ recerca	material de treball per l'alumnat	Arxiu Alumnat
	2. reunions amb l'Arxiu			
	3. Creació de propostes didàctiques	Programació de temes Creació d'unitats didàctiques Supervisió de treballs		
	4. Aplicació procés ensenyament			
	5. Participació concurs St. Jordi			
Alumnat	1. Participació procés d'aprenentatge	2. Elaboració de dossiers de treball sobre el tema	2. Dossiers de treball	Públic en general
	2. Resolució de propostes didàctiques			
	3. Elaboració de treballs literaris	3. Producció treballs Sant Jordi	3. Redaccions Concurs St. Jordi 4. Materials per l'exposició 5. Qüestionaris resposta	
	4. Participació a l'exposició			
	5. Visita a l'exposició			
Àrea de Patrimoni	1.Coordinació general	Producció de treballs tema taller	Revista l'ARJAU	Públic en general
	2. Edició premsa	Resolució propostes exposició Pressupostos per activitats		
Població en general	Participació visita exposició Participació activitats difusió Recepció publicacions	Aportació de fonts personals a l'Arxiu o al museu (documents, fotografies, objectes)		Arxiu

El mètode, l'aprenentatge emocional, per empatia o socio-afectiu :

“ el nostre punt de partida és l'observació directa de les coses, per tant l'experiència i per tant la deducció (...) en la mesura que un es coneix com a poble, s'obre ... (...) la investigació si no la dones a conèixer, serveix de poc (...) els tallers es van alimentant de tota la investigació “

“ la administració encara no ha descobert que fins i tot econòmicament, la cultura és la base d'un poble “. El secret dels tallers és que : “ la reunió dels Tallers és seva (dels mestres) i tenen tota la llibertat de dir el que vulguin i proposar el que vulguin ... això fa que es vagin mantenint .. “

Com a característiques generalitzables de la tasca dels TALLERS, i per extensió de l'Arxiu , podríem esmentar la relació de l'Arxiu amb l'alumnat, els treballs i mètodes de recerca per la creació de coneixement històric, propi de tot arxiu i la organització d'exposicions i publicació de materials, recursos de difusió que són molt comuns en Institucions Culturals.

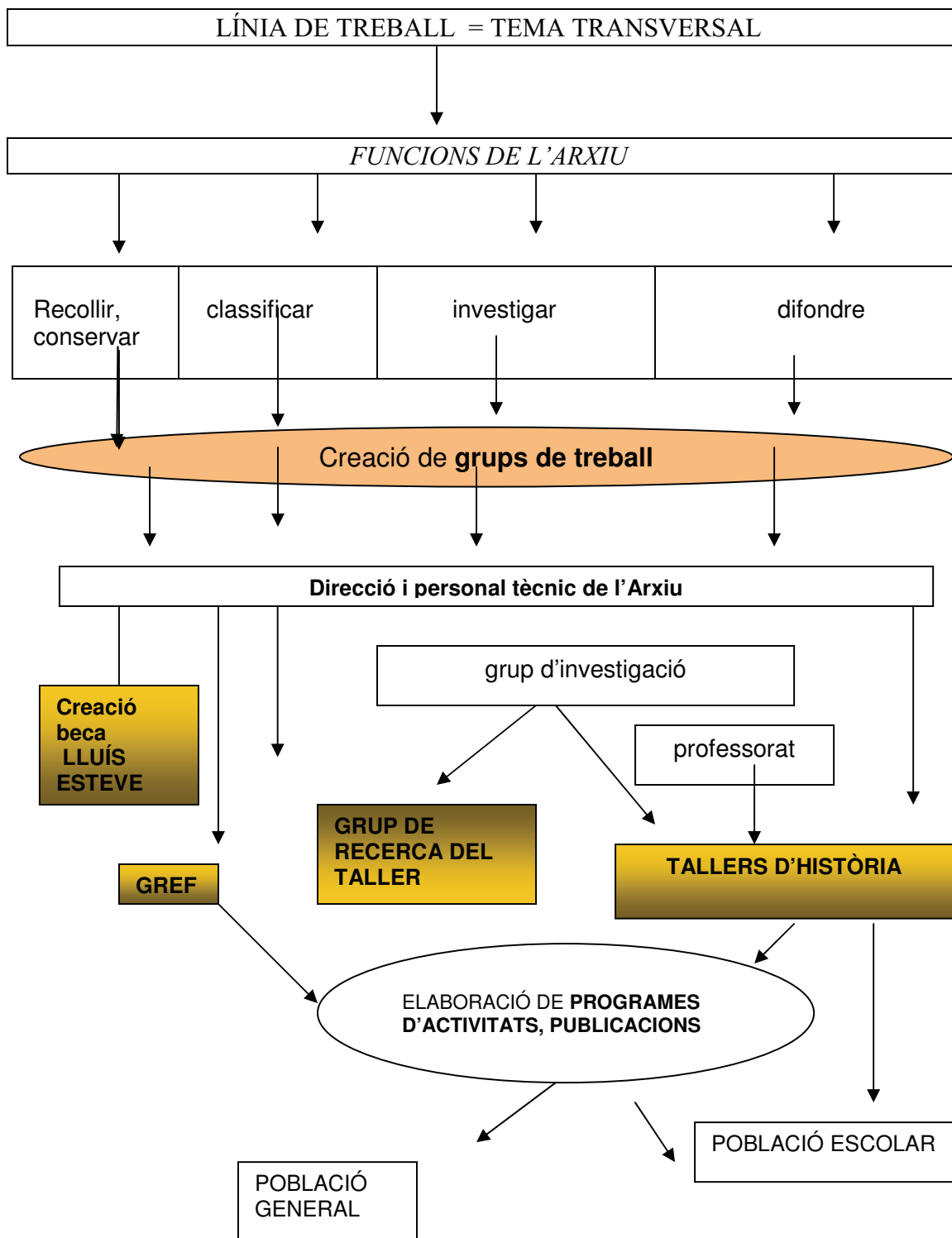
Establir un model teòric de la dinàmica de funcionament de l'Arxiu de Sant Feliu de Guíxols, ens portaria com qualsevol teorització de per si, a la fotografia d'un moment, aturar l'acció, el devenir, i per tant, una mena de mort del propi fluir.

A l'arxiu de Sant Feliu s'interrelacionen funcions personal i resultats en una dinàmica concèntrica que es retroalimenta. Des de les funcions pròpies d'un arxiu, present a totes les definicions – recollir, conservar, classificar investigar i difondre-, trobem la seva continuïtat i presència. A partir d'una línia de treball o tema transversal, la direcció, per iniciativa pròpia i per sondeig, generarà la creació de grups de treball : els d'investigació i els d'acció.

Formen part de la investigació el grup dels Tallers que fa la recerca a l'Arxiu i crea nou coneixement. A aquest grup, s'hi ha de sumar el GREF, Grup de Recerca de l'època Franquista, creat per la direcció de l'Arxiu i format per joves estudiants i llicenciats recents, amb l'encàrrec puntual de treballar aquest període des de la història oral fins a la recerca en fonts documentals i patrimonials. Ampliant aquesta funció, s'ha creat també la beca Lluís Esteve, en record a qui fou arxiver de Sant Feliu a partir dels anys 50.

El grup que es dedica a l'acció és el que representa el nucli dels Tallers : el professorat i tota persona que es vulgui adherir a les reunions que de manera periòdica – setmanal o quinzenal – es porten a terme a l'arxiu, les quals aporten idees davant el material elaborat pel grup de recerca, i, en el cas dels docents, fan de pont entre l'arxiu i la població escolar.

ARXIU M SFG

Tots ells, amb la coordinació de la Direcció o d'algun dels propis membres, consensuaran les activitats, publicacions, adreçats, en alguns casos a la comunitat educativa en general, i d'altres a la població santfeliuena. En aquesta col·laboració no hi faltarà tampoc la presència puntual o la col·laboració directa de representants d'altres seccions de l' Àrea de Patrimoni de l'Arxiu, Biblioteca, Museu, i /o de l'Àrea d'Educació.

Els objectius generals de “Els Tallers d'història”, si bé no estan explicitats ni recollits en documents o protocols de treball, són intrínsecs a la seva pròpia existència i desenvolupament i es desprenen de la pròpia actuació. Com a més significatius, podríem enumerar :

- Creació de coneixement sobre aspectes socials, demogràfics, econòmics, formes de pensament i vida, patrimonials de la ciutat de St. Feliu de Guíxols a través de les fonts primàries materials i documentals. Difusió del coneixement a la població en general
- Aplicació i transposició didàctica d'aquest coneixement al col·lectiu acadèmic
- Donar elements per aprendre a valorar el llegat patrimonial de la ciutat i la importància de poder-lo transmetre a generacions futures. Aplicar el concepte de ciutat educadora
- Crear consciència de pertànyer a una comunitat i de les arrels de la seva formació

- Crear sentit crític davant la realitat present
- Educar a la ciutadania en general per la presa de consciència que permet el desenvolupament d'actituds responsables davant les actuacions que puguin realitzar-se amb menyspreu i sense respecte al patrimoni local.
- Relacionar la memòria local i col·lectiva

A la vista de les dades recollides a través d'observacions, descripció i anàlisi des de l'estudi de cas dels Tallers, defineixo Els Tallers d' Història de Sant Feliu de Guíxols com :

un sistema viu, obert, flexible i adaptable que admet tot tipus de participació humana i complexitat d'actuacions. Sempre, però sobre la base de tres elements essencials : la creació del dossier – creació de coneixement històric a través de les fonts primàries i patrimonials -, les reunions i l'exposició. Paradigma viu i directe del que els teòrics han volgut crear com a ciutat educadora.